

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука

**БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА**

Българско начално-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

ИСТОРИЯ

Българско начално-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

**МАТЕМАТИКА
И ИНФОРМАТИКА**

Българско начално-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

ПРЕДУЧИЛИЩНО
НАЧАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ
Педагогика

Българско начално-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

ХИМИЯ
ПРИРОДНИТЕ НАУКИ
В ОБРАЗОВАНИЕТО
астрономия
биология
география
физика

**ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Българско начално-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

**СТРАТЕГИИ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА**

Националистическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

Философия

Българско начално-методическо списание
• година XX, 2012 • киев 1

**Чуждоезиково
обучение**

Научно-методическо списание
• година XXXV, 2012 • киев 1

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

www.azbuki.bg

3

18 – 24 ЯНУАРИ 2018 Г.

Универсалните ценности, интерпретирани през живота на отделния човек

*Откъс от „Нравствено-етичните норми
на Йовковия свят, разкрити в разказа
„Песента на козелетата“*

Костадинка Христова

Професионална гимназия „Константин Фотинов“ –
Самоков

Христоматийно Йовков е определен като класик на българската литература. Това определение внушава идеята за образцова примерност. Изследователите търсят класичното у писателя в различни посоки – Искра Панова изследва и осмисля мястото на Йовков в развитието на българския разказ; Светлозар Игов размишлява над промените в гледната точка към света и човека, над преориентирането от „горската“ към „равнинната“ ценностна система...

Но Йордан Йовков е класик не само заради художествените качества на творчеството си, което е етап в развитието на литературата, а и защото това творчество и днес говори на читателите си, защото то предлага един вълнуващ и хуманен поглед към екзистенциалните проблеми, пред които се изправя всеки човек независимо от епохата, в която живее.

Разказът „Песента на козелетата“ е изключително важен за разчитането на посланията на Йовковото творчество. В него са синтезирани нравствено-етичните норми на този художествен свят, който много прилича на реалния, само че се движи по собствени закони – тези на доброто и красотата. Образът на света, който създава Йовков, не е контрапункт и отрицание на действителния живот. Той по-скоро е загадената посока, идеалът, с който трябва да се съизмерва и към който трябва да се стреми светът „тук и сега“. Настоящото така трябва да се „поправя“, че все повече да се доближава до хармонията, до доброто, до красотата. В разбиранията на писателя тези стойности са неотменна част от битийната норма, абсолютен знак на самия живот. Отвъд тях са бездните на хаоса и гибелта. Ето защо според твореца всеки човек е лично отговорен да утвърждава чрез собствения си

Заглавието е на редакцията

www.bel.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д.п.н. Галя Христовова
E-mail: hristozova@bfu.bg

Редактор

Д-р Мая Падешка
0889 22 04 12

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: bel@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Български език и литература“, кн. 6/2017:

МЕТОДИКА

Методически проект за изучаване на Сафо в VIII клас / Людмила Берковска

Образователни практики за развиване на комуникативните компетентности на учениците от прогимназиален етап при работа в слят клас / Снежанка Добрева, Мария Ефтимова

ЛИТЕРАТУРОЗНАНИЕ

Дефиниране на понятието „учебно-помощни издания на класическата литература“ / Малина Димитрова

ОПИТЪТ НА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ

Нравствено-етичните норми на Йовковия свят, разкрити в разказа „Песента на козелетата“ / *Костадинка Христова*

ЕЗИКОЗНАНИЕ**В помощ на учителя по български език и литература**

Нашенският език в нашето съвремие – мястото на диалектите в съвременната реч и в обучението по български език / *Лучия Антонова-Василева*

Познаването на граматичните особености на местния диалект в помощ на учителя по български език / *Илияна Гарвалова*

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И КУЛТУРА ПО СВЕТА

За един експеримент по писане с чуждестранните студенти, изучаващи български език / *Рени Манова*

Bulgarian Language Sunday Schools in the UK from the Viewpoint of Country of Origin and the Host Country / *Valentina Alexandrova-Kirova*

ГОДИШНО СЪДЪРЖАНИЕ

живот тези екзистенциални ценности. Поривът към добротворчество, всеотдайността към другите остойностяват индивидуалния човешки път, превръщат го в „себап“, „истинско безкористно благодеяние, което да засегне повече хора, да надживее много поколения“.

Разказът „Песента на козелетата“ утвърждава недвусмислено тези универсални ценности, но те са интерпретираны и осмислени през живота на отделния човек. Творбата внушава, че всеки ги осъзнава истински, когато ги прекара през сърцето си, когато ги превърне в свое лично човешко външение. Така универсално-общочовешкото оживява винаги през конкретно-личното, а конкретно-личното е осмислено като проява на универсално-общочовешкото.

Още заглавието на разказа – „Песента на козелетата“ – отвежда към философските му послания. Чрез образите на песента и козелото се свързват идеята за вечност (песента пренася през времето стойностното и изключителното) и представата за цикличност (козелото е дъвен символ на преповтарящата се битийна истина; на преминаването от начало към край и на преулавянето им едно в друго чрез движението живот). Срещането на тези два образа предполага търсенето на хармония между преходното и вечното, насочва съзнанието към връзките между обозримото и безкрайното.

Началото на разказа поставя героя сякаш в центъра на света.

„Славата на Сали Яшар, прочутия майстор на каруци от Али Анифе, стигаше вече твърде далеч. Такъв майстор като него никога по-рано не беше имало в Али Анифе, кой знае дали щеше да има и отпосле. За околните села и дума не можеше да става, там такъв майстор нямаше, но нямаше дори и в града, и то тъкмо в тоя град, който беше в средата на безкрайна равнина, от който излизаха пътища по всички посоки, като лучите на звезда, и където, открай време още, най-първите майстори са били майсторите на каруци.“

И както от този град излизат „пътища по всички посоки като лучите на звезда“, така и славата на Сали Яшар стига твърде далеч, за да озари живота на всекиго, до когото се докосне. Сред първите характеристики, с които е въведен образът на героя, е неговата уникалност. Появата на изключителния майстор на каруци не е очаквана и разбираема; не е плод на дълго предаван опит между първите майстори на града. Сали Яшар е случайност по неведома воля, необяснима.

„Но това понякога се случва. Сали Яшар беше се издигнал над всички по божа дарба, появил се беше случайно, както случайно се появяват по селата ония прочути знахари, които лекуват най-тежки болести и често пъти с някоя билка, с върха на нагорещено желязо или само с няколко думи връщат живота на много умиращи.“

Не е случайна и алузията със знахарите. Знахарството е не просто занаят, за овладяването му не стигат само старание и упоритост, труд. То е дарба, то е божие дело, но извършено с човешки ръце. Образът на народния лечител предизвиква алузия за мистичност, за тайнственост. Знахарят познава и владее силите на природата (лекува с някоя билка), но и силите на духа, означени чрез магията на словото.

Като знахарите, и Сали Яшар не е просто майстор на каруци. В неговото майсторство има някаква

магия, има нещо повече от занаятчийско умение. Това не се поддава на рационално обяснение. То е с измеренията на чудо. Сякаш чрез своите каруци Сали Яшар изпълнява някаква особена мисия, която е далеч от измеренията на ежедневието. „Издигнал се над всички по божа гарба“, героят е пратеник **свише**, който трябва да се издигне над битовото, за да му се открие битийното.

А старият майстор на каруци е непрекъснато вгълбен в себе си. Контактът му с външния свят е пестелив, сякаш енергията му е обърната навътре, към селенията на душата. Създава се усещането, че там са стаени множество въпроси и мъдри прозрения, които са все още неоформени, незрели; там, в душата му има „друг ковач, който също работеше неуморно“. Ако Сали Яшар е ковачът, който придава форма на желязото, то другият ковач моделира душата му, поддържа я будна и търсеца.

Сали Яшар битува паралелно в пространството на трубовия делник и в сферите на духовното. Животът му е починен на древния ритъм, който регулива труд и почивка, делничното и празничното. Това регулиране е представено като устойчив поведенчески модел и е един от образите на цикличната повторемост. Чрез тази повторемост героят сякаш се опитва да изгради хармония в хода на дните си и по този начин да се приобщи към хармонията на битието. Неговият жизнен ритъм е различен от този на другите в селото – всеки ден майсторът спира работа в час, „който за всички други би бил твърде ранен“. Героят сякаш е ръководен от някаква висша сила и никакви увещания не са в състояние да го разколебаят, защото той „сякаш беше вече далеч някъде, откъснат от всичко, забравил за всичко...“.

Почивката на Сали Яшар е белязана от някаква ритуалност – той се усамотява, за да се отсвеща на съзерцанието, за да се порадва „на това, което виждаха очите му“. Тази картина съвпада умората от плещите му и се превръща в храна за душата му, защото ковачът се отсвеща на съзерцанието на чудото живот. За Йовковите герои вечният природен универсум е сфера на богат духовен живот. В него са стаени мъдри проникновения за смисъла и стойностите на човешката екзистенция.

Открилата се пред очите на Сали Яшар гледка е обобщен образ на вселенската хармония, на космическото съвършенство и на битийното равновесие. Поляната е наполовина в слънце, наполовина в сянка – точно както е целият свят/живот. Погледът на героя не блуждае хаотично – той се движи в определена посока: от долу нагоре, от земята към небето. Първо създава зелените поляни, пасищата животни, след това ниско летящите лястовици и накрая църкелите по саплиците, които, на свой ред, обръщат поглед „към небето и към бога“. И точно в този миг се извисява гласът на ходжата, който проехтява в пространството, сякаш за да провъзгласи, че и човекът има своето определено място сред всемирната погрешка, като частица от хармонията на битието. Този глас (сакралното слово) се явява като медиатор между човека и бога. Той призовава към молитва, която сама по себе си е общуване с висшите смисли на битието. Тази молитва е гласът на духовността, която ежедневно напомня на човека, че не само с хляб се живее.

Съзерцанието на природата за Сали Яшар е опит да се докосне до тайните на битието, да слее душата си с хармонията на всемира. Дори тези тайни да останат неразгадани, достигането до прозрението за съществуването им е достатъчно, за да се открие Йовковият герой като мъдрец и философ.

След вглеждането в природата героят обръща поглед към себе си. Това става заедно с изгрева на Месеца. (В символистичната поетическа традиция именно лунните лъчи озаряват душата, преграждат към размисъл и самовглеждане; огряват със светлината си дълбините на човешката същност.) Докато грее слънцето, е осветено материалното. Погледът на Сали Яшар е насочен към настоящето, към видимия свят, а след изгрева на Месеца героят се вглежда в себе си. Луната се показва над хоризонта червена „като нагорещено желязо“. Това сравнение препраща към образа на скрития в душата на майстора ковач. Чрез самовглеждането на Сали Яшар текстът въвежда мотива за съзидателния труд, за труда творчество. Образът на пеещите каруци е метафора на съзидателната човешка дейност, която се оказва първа връзка с вечността. Божията гарба на майстора превръща труда му от обикновена делнична работа в общуване с бога, но магията на творението му не успява да потуши онова, което мъчи неговата душа. Така самовглеждането е обвързано и със страданието, с духовната тревожност. Каруците на Сали Яшар „пееха по пътищата и сякаш разказваха как един човек може да бъде много богат, но и много злочест“. Ударът, който съдбата е нанесла на ковача, като е отнела синовете му, го е накарал да осъзнае, че материалното богатство, земните стремления се обезсмислят пред лицето на смъртта. Героят е прозрял, че богатството не носи щастие, особено когато няма с кого да бъде споделено, на кого да бъде оставено. Пред майстора изниква въпросът как да осмисли живота си и да остави диря след себе си, след като съдбата го е лишила от наследници. Така той достига до идеята, че трябва „да направи някакво голямо благотворение, истинско безкористно благотворение, което да засегне повече хора, да надживее много поколения“, да направи себеп.

В избора на благодеяние Сали Яшар не е мотивиран от суета и тщеславие. Героят е ярка индивидуалност, но и самотник, неразбран и сякаш живеец встрани от другите хора.

За своя себаша той търси нещо, което ще съответства на собствената му духовна същност. А досега не е намерил онова, което напълно би осмислило живота му.

Установеният от години ритъм на живота е нарушен от внезапното разболяване на майстора.

„Сали Яшар се простуди веднъж и легна болен. Отначало той мислеше, че е гребна работа, вярваше, че ще се поправи скоро, калфите му продължиха да работят и чуковете все се чуваха да звънят, както по-рано. Но ето че болестта на Сали Яшар се влоши, калфите не можеха да работят вече сами и чуковете изведнъж замлъкнаха. Това мълчание уплаши Сали Яшар и едвам сега той разбра, че е болен тежко и че може да умре.“

Делникът се разплюява, преобръща се, а мислите на Сали Яшар са насочени към смъртта. Но героят не се страхува от нея. Болестта е повод той да се обърне към миналото, и то се връща в неговото съзнание не като равностметка, а като балсам за уморената му душа – там е „всичко онова, което му беше най-скъпо и най-мило“. Образът на миналото се припокрива с представата му за щастие. Единствената останала от времето, когато „беше млад и беше щастлив“, е гъщеря му Шакире (сладка; захар). Очаквайки връщането на Шакире, Сали Яшар очаква връщането на самия живот. Преди да пристигне тя, около болния витае смъртта – тишината е обсебила пространството и тя е разкъсвана само от пронизителния писък на птица, който звучи „сякаш беше зовът на самата смърт“.

И ето че малко по малко в тишината се прокрадват далечни звуци на каруца. С приближаването си те се чуват все по-ясно, докато накрая Сали Яшар разпознава в тях песента на каруцата на Шакире. Тези „челичени звуци“, които „летят като бели птици“, възвестяват радост, носят надежда; те са песента на самия живот. С идването си Шакире преобразява гома на баща си. Преди нейното пристигане къщата е приличала „на гробница“. В нея е „тихо, запуснато, мъртво“. Младостта и красотата на Шакире връщат жизнената енергия в гома на ковача, а и в душата му.

„Но ето, млада и хубава жена ходеше сега из стаите, слизаше по стълбите тичешката, минаваше под салкъмите и огряна от слънцето и затова още по-хубава, влизаше в градината и се спираше между гюловете. Чу се песен, чу се смях, къщата оживя. Не, с много неща може да надари бог някого, но няма по-голям дар от хубостта.“

Изцелението на Сали Яшар е резултат от идването на гъщеря му, от връщането на щастие в живота му. В този смисъл, болестта не е била просто болест на тялото, за нейното надмозване е необходимо изцеление на душата. А душата се лекува с надежда и красота.

В запуснатата къща Шакире властва с цялата си жизненост.

„Каквото кажеше Шакире, беше хубаво, каквото направеше, беше добро. Той сам, можеше да се каже, оздравя, защото Шакире искаше. А поискаше ли нещо тя, то се виждаше възможно и ставаше.“

Тя донася песента на младостта, красотата и виталността, песента на самия живот, която обезсилва смъртта. Затова в съзнанието на Сали Яшар спомените за Шакире се сливат с песента на каруците.

„Много случки още си спомняше Сали Яшар, все свързани с Шакире. Той се разчувствуваше, изпаднаше в умиление и неволно си спомняше за оня тежък час, когато беше болен, когато мислеше, че ще умре, и когато чу, че грънка каруца и че иде Шакире. Оная каруца, която пееше сред месечината и която той никога не можеше да забрави! И Сали Яшар тъй силно преживява и мъката, и радостта на моя час, че също като тогава усеща, че очите му овлажняват и се премрежват от сълзи.“

Майсторът вече сам е преживял изцелителната сила на песента на козелетата. Но собственото му преживяване преминава през сърцето, а не през разума, и това се оказва недостатъчно той да проумее истината. Разказът на Джапар за завръщането на Чауш Ибрям формулира пред ковача прозрението за вече сторения себаш:

„Понякога сега и слушам каруците, като се връщат. И знаеш ли, Сали уста, твоите каруци, както ти ги правиш, ги няма нийде: всяка си има свой глас, всяка си пее на свой макам. И сега аз, слушам ги и си казвам: ей тази е на Мурада, тази на Халиоду Ешреф, тази на Карани... Та да си дога на думата, снощи, като чух каруцата, слушах, слушах, на тозчас си рекох: „Туй е каруцата на Чауша, не може да бъде да е друга!“. И наистина, подир малко затупкаха боси крака, гледам, чернее се фередже, върви жена и около нея деца скимучат като прасенца, плачат. Познах я – жената на Чауша. „Татко ви си иде, мама“ – дума им. И каруцата грънчи, грънчи, иде... Право да ти кажа, Сали уста – каза Джапар и въздъхна, – дожал ми и си поплаках. Ах, голяма радост, голяма дунанма беше снощи в къщата на Чауша!“

Цял изтръпнал, Сали Яшар гледаше в земята, мълчеше и мислеше. Той вече не се обади и Джапар, като постоя още малко, взе си пушката и тръгна да си ходи.

– Сали уста – каза той, – каруците, гето ги правиш, себап са. Все е хубаво, като се връщаш, да те познаят вкъщи и да излязат да те посрещнат!“

Разказът на Джапар привидно не предизвиква външна реакция у Сали Яшар. След гумите на приятеля си майсторът, „цял изтръпнал“, остава „все тъй замислен“, без да пророни и дума. Започнало е да се случва прозрението, а то засяга най-дълбоките кътчета на душата и за него е най-походящо мълчанието. Осмислянето на чутото ковачът продължава и на другия ден. През трите знакови почивки в съзнанието му изплуват последователно гумите на Джапар, завръщането на Шакире, а след това и образът на „хиляди и хиляди каруци, които пеят по пътищата“. С песента си тези каруци възвестяват завръщането на обичани и чакани хора, възвестяват завръщането на щастие то да си заедно с близките, на съвднатата надежда да си с онези, които обичаш. Песента на колететата е песен за радост и любов, за очакване и близост. Със своите каруци Сали Яшар подарява на другите такова безмерно щастие, което с право може да се нарече „себап“. Чрез съзидателния си труд творчество ковачът изпълнява мисията на божата гарба, която му е гадена.

„Никога Сали Яшар не беше изпитвал такова въннение и такава радост. „Аллах! – пощепна той и се удоби за челото. – Аз съм бил спял, аз съм бил гдунав! Каква чешма и какви мостове искам да правя? Себап! Има ли по-голям себап от моя, който правя? Каруци трябва да правя аз, каруци!“

– Момчета – извика той, – хайде, по-живо!

И чуковете зазвънтяха по въорса, искри заизхвърчаха от червеното желязо и макар калфите и чираците на Сали Яшар да бяха навикнали да виждат такава трескава разпаленост у него, все пак го поглеждаха учудени и усмихнати.“

Сали Яшар дава спестените си пари на Джапар. Така той изразява своята благодарност към човека, който му отваря очите за истината и му помага да реши най-големия екзистенциален въпрос – как да осмисли удовлетворително живота си.

Творбата създава усещането, че Сали Яшар и Джапар имат особена връзка помежду си. Въпреки възрастовата разлика (а и социална дори) те се разбират, защото са сродни души. Майсторът е уверен, че Джапар ще разбере правилно жеста му – Сали Яшар му дава тези пари, за да си купи земя. А това означава установяване, уседналост, сигурност; това означава възможност да създадеш семейство. Сали Яшар подарява на Джапар не материално богатство, подарява му бъдеще, перспектива, подарява му надежда и смисъл на живота. Така Сали Яшар му се отблагодарява подобаващо. Неслучайно по-късно Шакире се омъжва за Джапар. Родът на майстора ще бъде продължен не от кръвния син, а от духовно сродния побратим.

Пълния текст четете в сп. „Български език“, кн. 6, 2017 г.

Възможностите, които дава обучението по „Биология и здравно образование“

*Откъс от „Преживяването на удоволствие –
фактор за благополучие
в обучението по биология“*

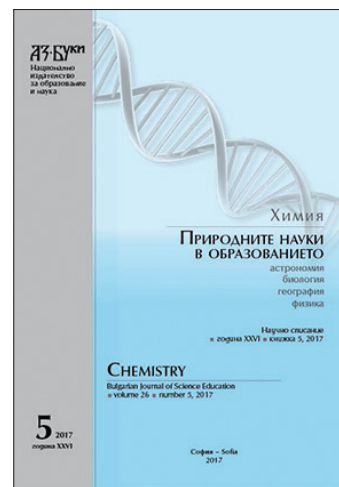
Нина Герджикова

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ –
Филиал Смолян

Съвременната училищна институция има много важни задачи, но една от тях несъмнено е благополучието на учениците. Усещането за благополучие не е свързано само с удовлетворяването на материалните потребности, а и със здравето и усещането за възможността да се влияе върху природата. Тази идея е заложена в сегашната учебна програма по „Биология и здравно образование“ в седми клас. Всяка от темите разглежда наред с биологичните явления и ролята на човека върху тях. Извеждането на тази идея очевидно е свързано и с разбирането за същността на благополучието. Емоционалното и социалното благополучие са част от разбирането за промотиране на здравето в институцията училище. Как всеки ученик се чувства в процеса на обучение, как преживява различните ситуации и обстоятелства, би трябвало да е важен елемент от стратегията на всяко училище.

Съдържанието на учебния предмет „Биология и здравно образование“ допринася много за поставянето на основите за разбиране на същността на благополучието. То далеч не се свързва само с отсъствието на психично или физическо заболяване. Известни са две основни идеи: едната се свързва със субективното усещане за преживяване на удоволствие и позитивни емоции, а другата – с усещането за разгръщане на собствения потенциал. И за двете обучението по „Биология и здравно образование“ дава добри възможности. За да се използват те обаче, е необходимо натрупване на емпирични данни за това какво се случва в обучението, като цяло. Данни за това предоставя настоящото изследване. То проучва по какъв начин образованието на майката, като водещ фактор за благо-

Заглавието е на редакцията

www.science.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д.х.н. Борислав Тошев
E-mail: toshev@chem.uni-sofia.bg

Редактор

Георги Дянков

0887 81 27 67

Тел.: 02/425 04 70

02/425 04 71

E-mail: science@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Химия. Природните науки в образованието“, кн. 5/2017:

NEWS

47-а национална конференция на
учителите по химия

Journals of Interest: A Review (2016)

LETTERS TO THE EDITOR

„Наваксването“ в VII клас, или
дирижиранят хаос в „прилагането“
на новия образователен закон /
И. Дреновски, И. Русева

Как би трябвало да изглежда
новата учебна програма по география
и икономика за VIII клас / И. Дреновски,
И. Русева

On the Placement of Hydrogen
and Helium in the Periodic System:
A Response to Cvetković and
Petruševski / M. Labarca (Argentina),
A. Srivaths (India)

A Comment on the Srivaths – Labarca Periodic Table / E. Scerri (USA)

EDUCATION: THEORY AND PRACTICE

Преживяването на удоволствие – фактор за благополучие в обучението по биология / Н. Герджикова

Higher Education in Engineering and Technology – the Present Scenario / T. G. Balachandran, S. Sendil Velan (India)

CURRICULUM MATTERS

Проектиране на образователна технология по „Инженерна екология“ / Н. Илиева, Е. Бояджиева

Dissipation of Heat: Essential Feature of Cyclic Irreversible Processes / J. Ahmad (Botswana)

TEACHING EFFICIENCY

Investigating the Ability of 8th Grade Students to Design an Experiment Through Guidelines as a Part of the National Chemistry Competition Test / M. Stojanovska, V. M. Petruševski (Macedonia)

Context-Based Student Research Project Work Within the Framework of the Analytical Chemistry Course / N. Stojhko, B. Bortnik, A. Tchernysheva, E. Podshivalova (Russia)

EXPERIMENTS

Synthesis of TiO₂ – M (Cd, Co, Mn) as a Photocatalyst Degradation of Methylene Blue Dye / C. Purnawan, S. Wahyunningsih, D. N. Aisyah (Indonesia)

A Novel Approach for Kinetic Study of Alkaline Hydrolysis of Ethyl Acetate / Mala Das Sharma, U.S.V.R. Hymavathi (India)

FROM THE RESEARCH LABORATORIES

Effect of Different Cadmium Concentration on Some Biochemical Parameters in 'Isa Brown' Hybrid Chicken / I. Haziri, A. Rama, F. Latifi (Kosovo), D. Beqiraj-Kalamishi (Albania), I. Mehmeti (Norway), A. Haziri (Kosovo)

SCIENCE AND SOCIETY

Phytochemical and in Vitro Antioxidant Studies of Primula Veris (L.) Growing Wild in Kosovo / I. Rudhani, F. Raci, H. Ibrahim, A. Mehmeti, A. Kameri, F. Faiku, M. Majlinda, S. Govori, A. Haziri (Kosovo)

PAST TIMES

Педагогическа поема (Макаренко, 1949) / Б. Тошев

получието в семейството, влияе върху преживяването на удоволствие в обучението.

Установяването на емпирични данни за това би могло да стане основа за преосмисляне на условията на обучение по биология в следващите класове. В най-общ план, ключовите категории за оценяване на обучението са комуникация, социална интеракция и социални фактори, влияещи върху взаимоотношенията в учебния клас. В статистическите модели се правят опити за обединяването на тези понятия чрез конкретизирането им. Обособяват се фактори, като климат в класа, преценяване и осмисляне на информацията, протичаща в класа, възискателност в преподаването и ангажираност на учениците, свързаност между действията на учителя и потребностите на учениците, учебно познание. В съответствие с тях се правят опити за изпробване на нови инструменти за оценяване на високоэффективното преподаване и учене (например в Педагогическия факултет на Университета в Кентъки, САЩ).

Най-общата категория сред посочените е *комуникацията*. Да се разглежда обучението като комуникативен акт, означава да се проследи протичането на информацията в двете посоки – от комуникатора към реципиента и обратно. В този смисъл, обучението представя едновременно акт от комуникативни актове, в които ролята на комуникатор и реципиент се сменят непрекъснато, както и съвържанието на информационния обмен. Акцентът се поставя върху когнитивното съвържание на информацията, докато афективните измерения на взаимодействията се оттеглят на заден план. Учителят се превръща в основния „двигател“ за потока от информация – той говори, задава задачи с различна трудност, формулира цели, показва картини, илюстрации, модели, задава въпроси. Ученикът реагира на тези сигнали по свой индивидуализиран начин.

Доколко обаче учителят е в състояние да отчете контекстуалната специфика на всеки комуникативен акт и доколко самата теория за комуникацията позволява регистрирането и интерпретирането на контекстуалните различия, е въпрос, който все още е дискусионен. От значение е разграничаването на два основни дискурса: „пита за и дава информация“ и „пита за мнение и слуша“ (Ректин et al., 2002; 2011). В рамките на първия дискурс учителят оценява едновременно акта на даване и получаване на информация. В рамките на втория дискурс учителят акцентира върху слушането, т.е. върху възприемането на информацията. Установява се и трета възможност – когато учителят използва описанието на конкретни случаи, за да представи учебното съвържание, тогава се увеличава броят на комуникативните актове, свързани с изпращането на информация.

От описаната обща рамка на комуникацията става ясно, че ролята на учителя и ученика могат да бъдат различни. Затова има смисъл да се проследи и групата концепция за същността на взаимоотношенията между учителя и ученика. Тя отразява *антропологическите измерения на емпатията* в процеса на обучение. „Проектирането“ на субективното състояние върху забикалящите ни предмети и явления, способността ни да „усетим“ чувствата и мислите на другите хора, се явяват фундаментални за дефинирането на обучението. Избягването на рутината във взаимоотношенията учител – ученик, взаимното опознаване на мотивите за едно или друго действие, очакванията един спрямо друг,

споделянето на преценките един за друг, договарянето на правилата за изпълнение на учебните задачи са същността на обучението. „Вживяването“ един в друг е свързано с процеса на преживяване на удоволствие, удовлетвореност или на неудоволствие, неудовлетвореност от осъществяването на ученето и преподаването. Според Scherer (1999) процесът на преживяване е съпроводен с поэтапно преценяване на онова, което се случва, т.е. с осъзнаване на задачата, която трябва да се изпълни. Този процес протича винаги в съответствие с личностните индивидуални усещания за поставената цел и капацитет за постигането ѝ. В него протича нещо като последователна „проверка“ на стимулите, изващи отвън, в резултат на което се постига детайлизиране на преценката. Постъпващата разнообразна информация се преработва паралелно, а вътрешните организмени субсистеми реагират дифузно, цялостно, в зависимост от индивидуалния капацитет на всеки отделен ученик. Така се появяват реакциите спрямо новото или познатото в потока от информация; така се проверява и съответствието между личните и социално възприетите стандарти за изпълнението на едно или друго учебно действие.

Взаимодействието учител – ученик се повлиява и от социални фактори с по-широко значение. Сред тях е социалният статус на ученика. В най-общ смисъл, той отразява ранговото му място според преценките на другите. В теорията се разграничават няколко значения за *социалния статус*: първото е свързано с мястото на ученика в обществото от гледна точка на пол, етнос, раса, социална класа; второто – с равнището на учебните постижения: високи, средни, ниски, което се отразява върху поведението както на учителя, така и на учениците; третото се базира на влиянието, което ученикът оказва върху съучениците си и учителя – едни са атрактивни, разват се на вниманието на всички, докато други остават сякаш „незабележими“ в групата, в класа или за учителя (Cohen, 1972). В проведените емпирични изследвания, придобили популярност, се установява как учителят променя своите преценки за учениците в зависимост от високите или ниските си очаквания за тях. Към по-слабите ученици учителите са по-критични, отправят по-голям брой забележки, не са склонни да ги изслушват. И обратно – към по-силните ученици са по-благосклонни, отнасят се с по-голямо внимание към желанието им да участват в часа, мотивират ги. В класовете, в които преобладават ученици от по-ниските социални слоеве, учителите акцентират по-скоро върху тяхната социализация, отколкото върху целите на обучение.

Описаните готук три концепции за обучението, свързани с комуникацията, преценката на удовлетвореността и социалния статус, показват, че то се влияе от разделението на хората в обществото на социални групи. За периода 1997 – 2006 г. социолозите описват социалната структура на българското общество по следния начин: наети – 49%; мениджъри (собственици) – 6%; мениджъри (без да са собственици) – 4%; високкоквалифицирани работници – 23%; нискоквалифицирани работници – 15%; самонаети – 1%; ненаети – 51%; студенти – 2%; домакини – 1%; хора с увреждания – 2%; безработни – 18%; пенсионери – 27%. Сред тях удовлетвореността от настъпващите социално-икономически промени е твърде различна – около 60% от хората са недоволни от тях и само около 5% формират елита на обществото и изразяват одобрение.

Тези данни придобиват съществено значение в контекста на преподаването на социалните неравенства между поколенията – проблем, който анализира подробно Dragănov (2008). Според автора това е относително нов проблем за социалната политика и практика. Разбирането за него е тясно свързано със социалната структура, която предопределя различните роли на хората в обществото, мястото им в неговата йерархия и системните различия, които произтичат от тях. В модерните общества се поддържат стратификационни системи, основаващи се на: съсловие, към което принадлежи човекът; на принадлежността към дадена социално-професионална група; на властта, която упражнява; на богатството и собствеността; на правото да тълкуваш нещата от заобикалящия те свят; на престижа (Dragănov, 2008).

В рамките на това разбиране за влиянието на социалната стратификация върху мисленето и поведението на личността е формулирана и една от **хипотезите** в проведеното изследване. Тя гласи: преценката на учениците за преживяването на удоволствие в процеса на обучение не зависи от социалния маркер „образование на майката“. В него участваха 315 ученици на възраст между 12 – 14 години от две общообразователни училища в Смолянска област. Известен брой въпросници бяха елиминирани поради неправилно попълване. Учениците трябваше да изберат и посочат по един учебен предмет, за който ще мислят и отговарят по-нататък при попълването. На поставените въпроси за преживяването на удоволствие те трябваше да отговарят чрез отбелязване на степенята, в която твърдението съответства на техните преживявания. Беше използвана Ликерт скала с пет степени, разработена от Pekrun et al. (2002). Многофакторният дисперсионен анализ беше извършен с SPSS 10. for Windows.

Факторът образование на майката имаше две степени – едната регистрираше висшето образование, а другата – всички останали. По такъв начин косвено беше регистриран

Избрано

различният социален статус на учениците, което даде възможност да се постигне една от целите на изследването, а именно да се провери влиянието на социалния статус върху позитивната емоционална преценка за процеса на обучение. От извадката бяха изключени пет ученици, които не са посочили данните за своята майка. 163 от майките са с висше образование, а 147 – с друго (таблица 1).

В таблица 1 след провеждането на MANOVA се вижда, че няма статистически значима разлика в преценките на учениците за преживяването удоволствие в процеса на обучение в зависимост от социалния маркер „образование на майката“. Учениците нито изпитват, нито не изпитват особено външение, когато влизат в час; не проявяват нетърпение да учат в часа. Удоволствието не им влияе особено, за да решат дали да участват, или да не участват в часа. По същия начин те реагират на физиологично равнище – чувстват се неутрално по отношение на енергията си за участие в часа. Почти с една единица по-високи обаче са средните стойности за удоволствието от разбирането на учебното съдържание и радостта от влизането в час.

Таблица 1. Средни стойности за твърденията в скала „удоволствие“ според степенята на образование на майката

Пункт	Степени на образование (средни стойности)	
	висше	друго
Вълнувам се, когато влизам в час.	2,7	2,6
Очаквам с нетърпение да уча много в този час.	2,8	2,7
Мотивиран/а съм да бъда в този час, защото е вълнуващо.	3,05	3,4
Изпитвам удоволствие да бъда в час.	3,2	3,4
Удоволствието ме кара да участвам в часа.	3,3	3,4
Много е вълнуващо да стоиш в часовете, слушайки учителя.	2,9	2,9
Приятно ми е да участвам толкова много, че да се почувствам изпълнен/а с енергия.	2,9	3,2
След този час очаквам с нетърпение следващия час.	2,5	2,5
Доволен/а съм, че разбирам учебното съдържание.	3,9	3,8
Радвам се, че си струва да влизам в час.	3,7	3,8

Пълния текст четете в сп. „Химия. Природните науки в образованието“, кн. 5, 2017 г.

Художественото слово в обучението по чужд език

*Откъс от „Драматургичните текстове
в обучението по английски език“*

Мария Нейкова

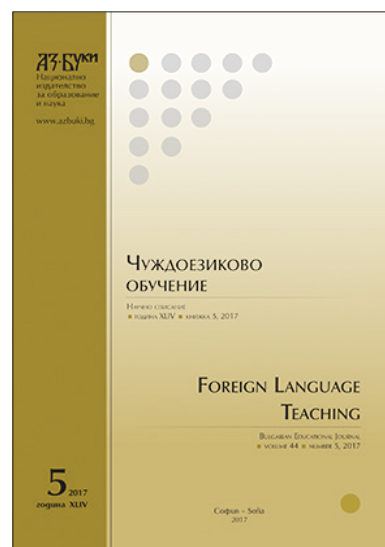
Нов български университет

Въпросът за ролята на художественото слово в обучението по чужд език вълнува методистите не от днес. Ползите от работата с художествени текстове са много и разнообразни по своя характер. Но когато става въпрос за драматургични текстове, особено ярко изпъква техният потенциал за приобщаване към чуждоезичната култура, за обогатяване на лексикалните познания и за развиване на комуникационните умения.

В учебните програми по английски език драматургичните произведения имат своето място не от днес. Често обаче преподавателите обвързват задачите върху тях предимно с наизустяване на избрани откъси и овладяване на непознатата лексика. Причините за подобно ограничаване са от различно естество, но във всеки случай резултатът не носи нужната удовлетвореност от взаимодействието с художествения текст както по отношение на усвояването на чуждия език, така и в подкрепа на личностното израстване на обучаваните. В търсенето на пътища за разкриване на богатите възможности за комплексно развиване на комуникативната компетентност чрез интегриране на драматургични текстове в чуждоезиковото обучение преподавателите по английски език следва да се съобразят с множество фактори, сред които се открояват възрастовите особености, интензивността на обучението и мотивацията на учащите.

Взаимодействието с изкуството във всичките му форми се е доказало като неизчерпаем източник на вдъхновение и мотивация за обучаваните. Изучаването на чужд език чрез литературни текстове се практикува широко и като самостоятелна учебна

Заглавието е на редакцията

www.foreignlanguages.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д.н. Димитър Веселинов
E-mail: d_vesselinov@yahoo.fr

Редактор

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: foreignlanguages@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Чуждоезиково обучение“, кн. 5/2017:

ИНТЕРВЮ

Проф. д.п.н. Леонид Московкин, Санкт-Петербургский государственный университет: Общество испытывает потребность в изучении языков / *Николай Кънчев*

ПРИЛОЖНА ЛИНГВИСТИКА

Анализът на разговора: от социалния ред до езика / *Донка Мангачева*

МЕТОДИКА

Драматургичните текстове в обучението по английски език / *Мария Нейкова*

Making Museums our Educational Partners / *Elena Sayanova*

ЕЗИК И КУЛТУРА

Номадството на екстратериториалния писател в португалския автобиографичен корпус на Жорже Листопад / *Яна Андреева*

ВСТЪПИТЕЛНА ЛЕКЦИЯ

О смешанном характере всех языков / *И. Бодуэн де Куртене*

ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКА АРХЕОЛОГИЯ

Викториански поглед към бъдещето за век напред / *Цвета Тодорова*

ХРОНИКА

Теоретико-приложни проблеми на съвременната тюркология / *Милена Йорданова*

В името на превода, в памет на Умберто Еко / *Ирена Кръстева*

И нека думите говорят... / *Димитър Веселинов, Екатерина Софрониева*

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

За книгата „Играта във френските средновековни фарсове“ / *Дина Манчева*

Новаторско по духа си проучване / *Силвия Ботева*

дисциплина, и пог формата на откъси от художествени произведения, интегрирани в учебните комплекси по чужд език. Най-често това са приказки, части от световноизвестни литературни шедеври или популярни съвременни романи. Те играят важна роля за обогатяване на познанията за литературата и културата на страната, чийто език се изучава. Драматургични текстове обаче не се откриват често в учебниците, а тяхното интегриране в учебната програма, и особено сценичното им представяне са от голямо значение, тъй като обучаваните, вместо пасивно да седят, взирайки се в учебника, активно участват и учат чуждия език (вж. Vernon, 2015). Това с особена сила важи за децата, чието живо въображение ги подтиква да се включват в граматизации, ролеви игри и др. Възрастните, дори и да са загубили в някаква степен въображението си от детските години, също могат да извлекат полза, като усъвършенстват своята публична реч, укрепят своята самоувереност и развият своите умения за работа в екип.

Усвояването на говорни умения е една от най-трудните задачи, пред които се изправят изучаващите чужд език. Макар и от различно естество, причините водят до затруднения в изказа и невъзможност да се формулират мисли и идеи със същата лекота, с която това се случва на родния език. В стремежа си да създадат солидна методическа основа за развиване на говорните умения, специалистите в областта на чуждоезиковото обучение се съсредоточават върху различни аспекти на говоренето – структуриране и дискурс маркери (Lynch, 1983; Lynch & Anderson, 1992); различни говорни дейности, напр. кратко устно изложение (Hadjikoteva, 2016), академични презентации (Hadjikoteva, 2015; Neykova, 2005); използване на повече входни канали за информация, напр. подкрепа на звуковата информация със зрителна (Vollmer & Noberg, 1993) и др. Задача на преподавателя е да търси иновативни подходи за преодоляване на неспокойството и нежеланието за общуване, породени от страха на обучаваните, че заради грешките си ще станат обект на присмех от страна на съучениците си. Сред широкия спектър от решения изучаването на чужд език чрез драматургични текстове се откроява като едно от най-креативните, вдъхновяващи и носещи удовлетворение в личен план.

Развиването на говорните умения е тясно обвързано с обогатяването на лексикалните знания, чието натрупване в „адекватен обем и разнообразие е предпоставка за безпроблемното функциониране на речевите умения и усвояване на езика цел на ниво, което позволява успешна комуникация“ (Hadjikoteva, 2014: 590). Стилистично обогатената лексика, крилатите фрази и разпознаваемите от всички цитати от драматургичните произведения – те всички разширяват словното богатство на обучаваните по своеобразен и неповторим начин, като оставят траен отпечатък върху мисленето им и подбора на средствата, чрез които изразяват своите идеи на чуждия език. Подготовката на граматизацията обаче неизбежно пръгва от прочитата на текста – наум и на глас – и в този смисъл, драматургичният текст се разглежда като автентичен текст, чрез който се развиват и умения за четене. На по-ниските нива на владеене на чуждия език преподавателите е този, който предлага текстовете, но „на по-високите нива неговата намеса би следвало постепенно да намалява и да се даде възможност на изучаващите чуждия език сами да предложат текстове, които представляват интерес за тях“ (Neykova, 2008: 53). Като цяло, работата

с драматургични текстове способства за овладяването на разнообразни стратегии за учене, а стратегиите за учене, както подчертава Веселинов, са свързани с успешния ход на учебния процес (Vesselinov, 2006: 15).

Фронталното обучение постепенно отстъпва място на дейности, в които фокусът се измества върху обучавания, а преподавателят организира, подпомага и направлява учебния процес. Дейностно ориентираният подход, реализиран в условията на колаборативно учене, намира все по-широка подкрепа и приложение в съвременната класна стая. Въпреки че в сравнение с фронталното обучение той може да отнема повече време, ползите от него са неоспорими, а колаборативното учене е гарант „за активното усвояване на езиковите знания и умения“ (Неукова, 2015: 118). По своята същност чуждоезиковото обучение цели развиване на умения за общуване в различни области – образователна, професионална, обществена и лична (Trim et al., 2006: 20). Това го голяма степен определя значимостта на взаимодействието между обучаваните в процеса на усвояване на езика. Според Шопов (2008) един от принципите, които определят съвременното чуждоезиково обучение, се отнася до сътрудничеството между учещите. Принципът „произтича от необходимостта от положителна взаимозависимост между учещите в процеса на обучението“ (Shorov, 2008: 138). Развиването на умения за взаимодействие и съвместна работа може да се разглежда като постижение, но и като предпоставка за успешното приложение на дейностно ориентирания подход в чуждоезиковото обучение (Неукова, 2014). Изучаването на чужд език с помощта на драматургични текстове, особено в частта драматизация, предполага работа в екип, интензивно взаимодействие и отгаденост в името на постигането на определен резултат и на обща цел.

Работата с драматургични произведения поставя истински предизвикателства както пред преподавателите, така и пред обучаваните. В България на всички образователни нива се полагат усилия да се запали творческата искра – у деца, ученици и студенти.

Още в предучилищната подготовка и началната образователна степен в обучението по чужд език се отделя специално внимание на граматизацията, най-вече на базата на приказки и произведения за деца. Като цяло, децата имат живо въображение, което предопределя тяхната нагласа да откликват с повишена емоционалност на възплащението в приказан герой и с готовност да участват в пиеси и рецитали по различни поводи – коледни тържества, завършване на учебната година и др. Използването на кукли, напр. кукли за ръка, също предизвиква засилен интерес от страна на малките ученици. Куклите може да са готови или изработени от децата, като при втория вариант се постига комплексно развиване на различни по своя характер умения.

За учениците в основните и средните училища се организират конкурси и състезания, напр. Фестивал на авторска драматургия и театър на английски език, реализиран от години по проект на МОН с подкрепата и участието на Британския съвет – България. Учениците са разпределени в две възрастови групи: (1) I група – ученици от IV до VIII неинтензивен клас включително, които изучават английски език в училище; (2) II група – ученици от VIII интензивен до XII клас включително, които изучават английски език в училище. Участниците разработват свой драматургичен материал и подготвят сценичен етюд с продължителност до 20 минути. Изисква се материалът да е изцяло авторски или по мотиви от класически и/или съвременни произведения, но не се допуска участие със сценична реализация на чуждо произведение. След подбор на училищно ниво състезанието се провежда в два кръга – областен и национален. Сред критериите за оценка са оригинален сценарий, физическо сценично присъствие, вокални качества, цялостно изпълнение на групата, постановка и езикови компетентности – правилна употреба на лексика и граматика, богатство на езика.

На университетско ниво драматургичните текстове се интегрират в чуждоезиковото обучение по разнообразни пътища. В рамките на чуждоезиковите курсове или в самостоятелни курсове работата с драматургични произведения се радва на добър прием и подчертан интерес. Например в учебната програма на студенти от специалността „Англистиката (Английски език, култура и литература)“ в Нов български университет е включен курс *Практика „Театър на английски език“*, чиято цел е да разшири както езиковата компетентност на студентите, така и общите им познания за англоезичните драматургични произведения. По своята същност курсът представлява своего рода преход от базисна филологическа подготовка към едно по-задълбочено изучаване на англоезичната литература и култура в специализирани дисциплини. В процеса на работа студентите подготвят два вида текст – монолог и сценичен етюд. Курсът има за цел (1) да спомогне за усвършенстване на говорните умения (както участие в разговор, така и самостоятелно устно изложение); (2) да обогати речниковия запас на обучаваните; (3) да развие социалната компетентност и уменията за колаборативно учене на студентите; (4) да разшири общите познания на студентите за шедеврите на английската драматургия.

Етапи на подготовка и реализация на дейността

1. Избор на материали

– Автентични или адаптирани текстове

Приложението на комуникативния подход предполага използването на автентични материали винаги когато това е целесъобразно. Възрастните обучаващи гледат на доброто владеене на чуждия език като на мост към другата култура, като ключ към света на литературата. Що се отнася до студентите филолози, от тях се очаква да четат художествени текстове в оригинал не само защото такива текстове са неизменна част от тяхната учебна програма, но и защото се предполага, че те изпитват вътрешна необходимост от досега с художественото слово. Независимо от това сблъсъкът с архаична или остаряла лексика може да пороци смут и притеснение. Ако от студентите се изисква да рецитират монолог или да вземат участие в пиеса, те нерядко трябва да преодолеят своята несигурност относно правилната интерпретация на текста и произношението на думи, които не са част от активния им речник. За преподавателите изборът не е лек – те трябва да решат дали да се придържат към автентичния текст, поемайки риска за незадоволителна интерпретация и представяне от страна на студентите, или да се спрат на олекотен вариант на текста – напр. опростени адаптации, преразкази и др. Едно възможно решение на този проблем представляват *успоредените текстове* – оригинален текст и неговият „превод“ на съвременен английски език, които всеки преподавател може сам да подготви или да ползва от специализирани сайтове (напр. SparkNotes/No Fear Shakespeare). Съпоставителният анализ на успоредените текстове би послужил като преходен етап към по-пълното и адекватно разбиране на оригинала, което дава възможност да се измести фокусът на дейността от разбиране към представяне на автентичния текст.

– Класически или съвременни пиеси

Въпросът каква пиеса да се избере – класическа или съвременна, не следва да се подценява, а отговорът зависи основно от нивото на комуникативна компетентност на обучаващите. Монолози от класически пиеси могат успешно да послужат като средство за развиване на умения за самостоятелно устно изложение, за усвояването на специфична лексика, характерна за историческия период, в който е била създадена пиесата, и за разширяване обхвата на фоновите знания. В помощ на обучаваните са и аудио и видео записите на монолози, достъпни включително и в интернет, където се откриват впечатляващи изпълнения на професионални актьори (напр. монологът на Хамлет „Да бъдеш или да не бъдеш“). От друга страна, изпълнението на сцена от съвременна пиеса сякаш по-точно съответства на целите в курс, чийто приоритет е уменията за участие в разговор да се развият чрез драматургични текстове. Контекстът, лексиката и темите са по-близки до познанията на обучаваните за света, което придава непринуденост и усещане за автентичност на цялата дейност. Но макар и по различен начин, и класическите, и съвременните пиеси вдъхновяват студенти и ученици да задълбочат познанията си и да усъвършенстват своите говорни умения.

2. Разпределение на ролите – въпросът за разпределението на текстовете при рециталите и ролите при пиесите няма еднозначен отговор. То може да бъде направено (1) по преценка на преподавателя; (2) по желание на обучаващите; (3) на случаен принцип. Всеки от прилаганите методи, или комбинация от тях, има своите силни и слаби страни. Решението на преподавателя, често подкрепен от специалист в областта на театралното изкуство, се основава на доброто познаване на възможностите на учениците, но понякога се разминава с очакванията на обучаващите, а и на техните родители. От друга страна, изборът на обучаващите се определя, на първо място, от техните предпочитания, но невинаги е съобразен с възможностите им. Допълнителен проблем възниква тогава, когато предпочитанията на двама или повече ученици съвпадат. На пръв поглед, изборът на случаен принцип изглежда най-безпристрастен, което не означава непременно, че би се приел добре от обучаващите. Какъвто и подход да избере преподавателят, неговата задача е да разпредели текстовете и ролите така, че да гарантира постигането на целите на дейността, а у обучаващите да остане усещането за удовлетвореност и постижение.

3. Репетиции – когато говорим за репетиция на пиеса или рецитал, в съзнанието изниква представата за предварително пробно изпълнение, при което актьорите експериментират с различни варианти за изиграването на една сцена (Bruder et al., 1986) и което предполага физическото присъствие на актьори, режисьори, сценични работници и др. Присъствените репетиции са абсолютно необходими за изпълнителите в стремежа им да овладеят тайните на актьорското майсторство, да се научат как да се държат и говорят на сцената и как чрез словото да въздействат върху публиката. Там се усвояват техники за колаборативно учене и се укрепва чувството за принадлежност към екипа. Не бива обаче да се подценява потенциалът на онлайн репетициите, особено когато става въпрос за възрастни обучаващи. В началните етапи на подготовка на пиеса или рецитал директният контакт с учителя или с останалите обучаващи не е абсолютно наложителен. Съвременните постижения в областта на информационните технологии предлагат разнообразни възмож-

ности за качествена онлайн комуникация, напр. електронни платформи за обучение. Онлайн репетициите имат своите предимства – спестява се време, подбира се удобен за преподавателя и за обучавания час и се осигуряват условия за индивидуална работа.

4. Представление – изборът на декорите, сцената и костюмите, присъствието на публиката – всички тези аспекти на театралното представление са важни и допринасят за общата атмосфера на ентузиазъм и въодушевление. Силните положителни емоции способстват за развитието и усъвършенстването на уменията за говорене, тъй като понижават стреса и усилват желанието за сътрудничество, базирано на принципите на положителната взаимозависимост. В резултат обаче се наблюдава изместване на фокуса от лингвистичния характер на дейността към качеството на представянето. Докато децата и юношите ценят високо ефекта от представянето си върху публиката, състояща се обикновено от техните семейства и приятели, то възрастните, изучаващи английски език, обръщат повече внимание на езиковия аспект. За разлика от децата те не могат да разчитат на неизменно подкрепяща и безкритична реакция на публиката, готова да ги аплодира и похвали дори само заради участието. От по-голяма значимост за възрастните е тяхната самооценка и оценката на останалите обучавани в групата, тъй като възрастните притежават много добре развита система от критерии за оценка и самооценка и могат да бъдат достатъчно критични и самокритични. Тази е причината, поради която изборът на сценичен декор и присъствието или отсъствието на публика изглеждат по-маловажни за възрастните в сравнение с езиковата практика и по-конкретно – упражняването на говорни умения. Независимо от това въодушевлението и приливът на емоции, които съпътстват театралното представление, оказват своето положително влияние и върху възрастните.

Пълния текст четете в сп. „Чуждоезиково обучение“, кн. 5, 2017 г.

Рекламна тарифа

на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“

София 1113, бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5, тел.: 02/420-04-70, 02/420-04-71; azbuki@mon.bg; www.azbuki.bg

Вестник „Аз-буки“

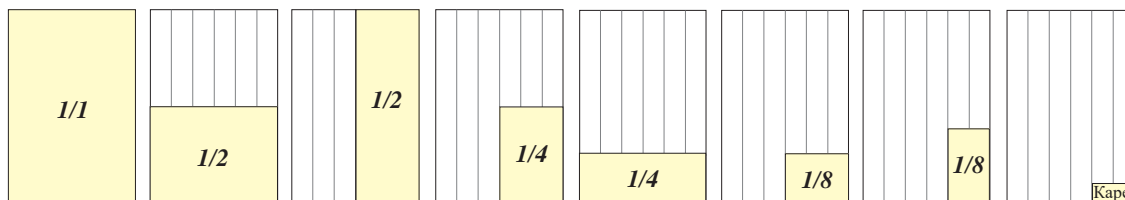
1. Стандартни карета на вътрешна страница:

Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница – 256 мм/388 мм	780,00 лв.	900,00 лв.	985,00 лв.
1/2 страница – 256 мм/194 мм – 125 мм/388 мм	410,00 лв. 410,00 лв.	460,00 лв. 460,00 лв.	510,00 лв. 510,00 лв.
1/4 страница – 256 мм/97 мм – 125 мм/194 мм	230,00 лв. 230,00 лв.	258,00 лв. 258,00 лв.	270,00 лв. 270,00 лв.
1/8 страница – 125 мм/97 мм – 83 мм/147 мм	115,00 лв. 115,00 лв.	129,00 лв. 129,00 лв.	135,00 лв. 135,00 лв.
каре (83 мм x 50 мм)	30,00 лв.	43,00 лв.	45,00 лв.

2. Цени за реклама на първа и последна страница – по договаряне

3. Влагане на стандартни вложки с тегло до 20 г – 80 лв. за 1000 бр.

4. Влагане на нестандартни вложки – по договаряне.

Научно-методическите списания на издателство „Аз-буки“

1. Цена за вътрешна страница

Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница	90 лв.	130 лв.	180 лв.
1/2 страница	50 лв.	70 лв.	90 лв.
1/4 страница	30 лв.	45 лв.	70 лв.

2. Цена за реклама на втора, трета или четвърта корица – по договаряне.

3. Размер на една печатна страница в списанията на НИОН „Аз-буки“:

а. Обрязан формат: 167 мм x 233 мм

б. Необрязан формат: 171 мм x 240 мм

4. Влагане на вложки – по договаряне.

Забележка:

Всички посочени цени са без ДДС.

Отстъпки при брой и обем публикации или комбинирана реклама в няколко издания на издателство „Аз-буки“ – по договаряне.

Тарифата е в сила от 1 юли 2017 г.